

Ali stopinja nikdár ni tvoja v življenje stopila —
 Vènder življenja je pot s trnjem bil tebi posut ...
 Tóda v samoti ni vir usahnil ti pesmij nesmrtnih,
 Ki jih položil v srcé tebi ob rojstvu je Bog.
 Pel si in tešil se sam, a tešil si tudi Slovene:
 Ž njimi si čutil ko brat — trojno si nosil gorjé.
 Trojno si nosil gorjé ... Težko bolečino telesno,
 V srci razmučenem bol, ki ne ozdravi je svet.
 Čutil pa tudi si ti za národ náš revni slovenski,
 Njega množila je žal tisočkrat tvojo bolest!
 Tóda v trpljenji ni tem presahnil vir svojih ti pesmij,
 Ki jih položil v srcé tebi ob rojstvu je Bog.
 Tebe poslušal je brat in sestra in dete in starec —
 Čistih se tvojih glasov kdo li naslušal je kdaj?
 Rod je za rodom minil, za rodom še rod nam preide,
 Živel bo vènder Slovén, živel ž njim bode tvoj spev:
 A duh moj, órlu drznemu soroden,
 Ne kloni se, četudi je potr,.
 Značaj ponosni vedno mu svoboden,
 Prostót je géslo njemu ali — smrt!
 Smrt ... Res, saj prišla je vènder tebi rešnica dobrotna,
 Ali prezgodaj te nam ona rešila nadlog.
 Bodi! — zaslužil si ti, kakòr še nikdó ni zaslužil,
 Stvarnik poplačaj ti tvoj, kar ti ne more náš rod!
 Kaj vse izgubil sem jaz, to čutim, a réci ne morem,
 Kaj je izgubil moj dom — vsákdo med nami to vé.
 Žalost, napajaj tedaj srcé mi in dušo čutečo,
 Tóda ne mèni samó — vsem, ki náš ljubijo rod!
 Zemlja domača ti daj, kar dalo ni tebi življenje,
 Duh pa nesmrtni nas tvoj združi — kot bili smo že! —

E. Gangl.

Č i t a n j e.

Poročal pri društvenih večerih „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani dne 4. prosinca, 1. svečana in 1. suša t. l. Jakob Dimnik.

(Dalje.)

II. poglavje.

Razpravljanje beriva.

1. razred.

Učni smoter: „Razpravljanje beriva“.

Abecednik, sestavljen za sintetično pisalno-čitalno metodo, navaja v prvih odstavkih samo posamezne besede ali pa kratke stavke brez posebne zveze. Te be-

sede in stavki imajo namen, da se učenec navadi raznih pisanih in tiskanih črk. Učitelj mora otrokom vse te besede stvarno razlagati in potem mora pa otrok opazovati pisavo teh besed.

Iz tega se kaže, da je treba posamezne odstavke v Abecedniku na dvojen način obravnavati in sicer:

1. stvarno,
2. slovnično.

Oba ta dva načina sta pa prav tesno spojena drug v drugega. Splošno pa veljajo pri teh razpravah ta-le pravila:

1. Kratko razgovarjanje pred čitanjem, oziraje se na vse težke izraze; kratko naravoslovno razlaganje vseh živalij in rastlin, ki se nahajajo v berilni vaji.

2. Pripovedovanje in počasno predčitanje berila.

3. Učenci čitajo po zlogih, učitelj stavi pa vmes razna vprašanja, da se prepričaš, če razumejo pojem besed, oziroma vsebino berila.

4. Vaja v čitanji, oziraje se na razlagovanje.

5. Pismena uporaba. Ta se lahko tako-le vrši:

1. Prepisovanje 2—3 vrstic.

2. Izpisovanje jedno-, dvo- in trizložnih besed v določenem številu.

3. Izpisovanje tacihi besed, ki se pričenjajo z jednim in istim samo- ali soglasnikom.

4. Izpisovanje lastnih imen,

5. Izpisovanje oseb ali reči.

6. Izpisovanje besed, ki povedo, kakšne so osebe ali reči.

7. Izpisovanje besed, ki naznanijo, kaj osebe ali reči delajo; i. t. d.

Ni pa treba misliti, da se mora vsak berilni sestavek po vseh teh predpisih, oziroma pravih obravnavati; saj to ni mogoče, ker nam primanjkuje časa, ampak na nekaterih sestavkih naj se uporabijo te, na drugih zopet druge točke, kakor je sploh berilni sestavek bolj sposoben; le s početka naj se nekaj vaj popolnoma obravnava. V obče pa naj ne bodo obravnavanja predolga, ampak bolj pridno naj se otroci vadijo v čitanji.

S prepisovanjem dobi učenec dobro podlago za pravopis. Pravopisja pa ne smemo učiti s pravili ali narekovanjem, ampak najbolje za to je pridno, vstrajno gledanje besednih oblik. Besedne oblike pa učenec naj bolj natančno opazuje, če so mu nudi večkrat prilika za prepisovanje. To pa, kar učenec v 1. razredu prepisuje,

mora videti v Abecedniku, ali pa na tabli. Kaj tacega, kar zna otrok na pamet, ne sme pisati, ker nima pred sabo pravilne besedne oblike.

Iz zgoraj navedenega vidimo, da se vrši prepisovanje lahko na dvojni način in sicer:

1. Prepisovanje 2—3 vrstic iz knjige.

2. Prepisovanje, oziroma izpisovanje gotovih besed, ki imajo kak splošen znak.

Prvi način prepisovanja je gotovo jedna najtežjih nalog, ki jo smemo postaviti na učenca. Mi ne zahtevamo pri tem prepisovanju samo to, da učenec vsako znamenje vsako pičico natančno prepíše, ampak tudi to, da med prepisovanjem otrok nič ne popravlja, nič ne zbriše, nič ne prečrta. Učenec naj se uči gledati in zato ne sme besede samo jedenkrat, ampak večkrat pogledati in potem šele zapisati. Zato je tri vrstice brez najmanjše napake prepisati za učenca v 1. razredu zelo težavna naloga, posebno če vé, da bode tudi zaradi najmanjše napake grajan.

Drugi način prepisovanja, izpisovanja gotovih besed, ki imajo kak skupen znak, je za učenca znabiti bolj lahak in bolj prijeten; vendar mu dela tudi ta način težavo, ker sme le določeno število besed izpisati. Povedati mu pa moramo, da naredi za vsako besedo vejico.

Toliko v obče. Zdaj pa par praktičnih vzgledov, kako se razpravlja berivo v 1. razredu; vzemimo n. pr. črko **r**.

Pri tem berilnem sestavku imamo v Razinger-Žumrovem Abecedniku navedene te-le besede:

ra-ma, ra-na, u-ra, na-ra-va, o-ma-ra, i. t. d.

1. Razgovarjanje pred čitanjem.

Rama je del roke. Oče nesejo vrečo žita na rami. Zadeni mokraru vrečo moke na ramo! (Take stavke naj otroci izgovarjajo najprvo posamezno, potem pa skupno.) — Otroci se je igral s stensko uro. Utež mu je padla na ramo in ga je ranil. Otroci rano na rami.

Rana se mu je zacelila. — Ura visi na steni. Ura nam kaže čas. Ob osmi uri se prične pouk. O poludne je dvanajst ura. Rana ura, zlata ura. Učenec mora rano vstajati. — Po zimi je narava pokrita s snegom. Narava spi. Pomladi se narava zopet vzbudi. Vsa narava je v cvetju. — Omara je sobna oprava. V omaro spravljamo obleko. Omara je lesena. Omaro dela mizar, i. t. d.

2. Stvarna in slovnična razprava:

Kaj je rama? Koliko zlogov ima ta beseda? Izgovorite vsi to besedo in udarite pri vsakem zlogu s prstom ob klop! Koliko glasnikov ima prvi zlog? Koliko drugi? Katere? Imenuj mi vse glasnike te besede! Povejte nekaj stavkov, v katerih se nahaja beseda rana! Zamenjaj glasnik **r** z glasnikom **m**? Kakšno besedo dobiš? Zamenjaj glasnik **m** v drugem zlogu z glasnikom **n**! Kako se zove ta beseda? itd.

Na ta način se razloži v 2—3 polurah jedna čitalna vaja stvarno in slovnično. Učenec mora najprvo besedo opazovati, potem počasi zlogovati, njen pojem vedeti in nazadnje pa opazovati znamenja. Ta način pouka učenca zelo utruja in zato, da zapopače oko način pisave, da postane vse to duševna last učenca, ne smemo nikdar preveč v jedni poluri obravnavati.

Na enak način naj se obravnavajo tudi druge vaje pri malih črkah. Potem pridejo pa na vrsto vaje s sestavljenimi soglasniki. Vsako vajo mora učitelj prav tako natančno razpravljati, kakor vaje posameznih malih črk, drugače ne doseže predpisanega smotra. Marsikteremu učitelju se pripeti, da znajo njegovi učenci vaje pri velikih črkah mnogo gladkeje čitati, kakor pa vaje sestavljenih soglasnikov. Temu je kriv samó učitelj, ker je te vaje preveč površno obravnaval in jih znabiti samo mehanično z učenci prečital. Ta površnost se maščuje nad učiteljem še v drugem razredu, oziroma v drugem šolskem letu, ker se učenci nad vsako tako besedo spodtikujejo, v koji se nahajajo

sestavljene soglasniki. — Poskusimo prav ob kratkem par besed iz prve vaje sestavljenih soglasnikov (**lj**) razpravljati. V tej vaji so našteje te-le besede: ljub, ljubezen, ljudje, metulj, molj, zelje, oljka.

Najprvo pride na vrsto razgovarjanje pred čitanjem. — (Nazorni nauk). Vzemimo si n. pr. v vzgled zadnji dve besedi: Zelje režemo iz zeljnatih glav. Zrezano zelje se natlači v kadi. V kadi se zelje skisa. Zelje je kislo. — Oljka je drevo. Iz oljkinega sadu delamo olje.

Stvarna razprava. Kaj je metulj, molj, zelje, oljka? (Učenci odgovarjajo v kratkih stavkih najprvo posamezno potem pa skupno.)

Na to prečitajo dva- ali trikrat ta odstavek in potem pa sledi slovnična razprava: Priden učenec je ljub Bogu. Koliko besed ima ta stavek? Izgovarjajte ta stavek skupno in vdarite pri vsaki besedi s prstom ob klop! Kako se glasi četrta beseda? Koliko zlogov ima beseda ljub? Komu je pridn učenec še ljub? Povej mi še ti jeden stavek, v katerem se nahaja beseda ljub! i. t. d.

Temu sledi pa prepisovanje.

Na ta način naj se razpravljajo tudi besede: ljubezen, ljudje i. t. d. in takó potem tudi vse druge vaje s sestavljenimi soglasniki.

Sedaj preidemo k velikim črkam. Te vaje niso težke. Vzemimo si vzgled vajo pri veliki črki **L**.

Pri tej vaji imamo v Razinger-Žumrovem Abecedniku navedene nastopne besede: Ljub-lja-na, Lo-ka, Le-o-pold, Lu-ci-ja, Šiš-ka, Je-ži-ca.

Stvarna razprava (nazorni nauk): Ljubljana je mesto. Naš presvetli cesar stanujejo na Dunaji. Dunaj je tudi mesto. Papež bivajo v Rimu. Rim je tudi mesto. V katerem mestu bivajo tvoji starši? — Loka je tudi mesto. — Leopold je krstno ime. Kako se imenuje tvoje krstno ime? Kako je ime našemu presvetlemu cesarju? Cesarici? Papežu?

Kako je ime tvojemu očetu? Materi? — Lucija je žensko krstno ime. — Šiška je vas. Kaj je Ježica?

Slovnicična razprava: Kaj je Ljubljana? Imena mest pišemo vselej z veliko začetno črko. Kaj je Šiška? Imena vasi pišemo tudi vselej z veliko začetno črko, i. t. d.

„Šiška in Ježica sta vasi blizu Ljubljane“. Štej, koliko besed ima ta stavek! Za vsakem stavkom je pika. Po piki pišemo tudi vselej z veliko začetno črko. „Leto ima štiri letne čase“. Zakaj je „Leto“ pisano v tem stavku z veliko začetno črko? — Na enak način se obravnavajo lahko vsi stavki pri tej črki in potem tudi vsi sestavki pri velikih črkah, kajti Razinger-Žumrov Abecednik prinaša pri vsaki veliki črki več samostalnikov (lastnih imen), ki nudijo učitelju prav mnogo govoriva.

Po velikih črkah, pridejo pa na vrsto kratka berila, ki se vsa naslanjajo na nazorni nauk. Nazorni nauk mora učitelj že itak celo leto gojiti, ker s tem vadi učence misliti in govoriti; zato mu ni treba teh tako natančno razpravljati ampak nazorni nauk le ob kratkem ponavlja ter razlaga samo posamezne še neznane pojme nekaterih besed. Glavni namen teh beril je pa,

da se učenci vadijo v čitanji. Splošno pa veljajo pri razpravi teh beril pravila, ki sem jih koj s početka omenil.

Čestokrat se pa pripeti, da učitelj z nazornim naukom preveč pasterski postopa, ali ga pa še celo popolnoma prezira. Tako postopanje ni pedagoško. Nazorni nauk je podstava vsem drugim predmetom in če pa otrok nima dobre podstave, bode gotovo slabo napredoval.

Nazorni nauk uči otroka misliti in govoriti ter mu pomaga, da razume učiteljev jezik. Saj nas uči skušnja, da marsikteri otrok v 1. razredu niti najkrajšega stavka ne zna ponavljati, da še celo čestokrat prav nič ne razume, kaj ga vpraša učitelj. In tukaj more le nazorni nauk pomagati. S pomočjo nazornega nauka se vadijo čuti, posebno vid in sluh. Nazorni nauk vadi otroka tudi misliti, ga seznanja z novimi pojmi ter ga obogati s znanostimi. Sploh vzbuja nazorni nauk duševno bitje otrokovo in razvija učencevo moč, da pade potem pouk iz drugih predmetov na rodovitna tla.

Toliko se mi je zdelo potrebno omeniti glede velike važnosti nazornega nauka. Mimogredé omenil bodem še nekoliko o obravnavanju nazornih vaj. (Dalje prih.)

O ženski vzgoji v ptujih in domačih šolah.

Položaj žene je bil nekaj in je še sedaj v nekaterih krajih izvan Evrope — neznosen. Žena je prva občutila grenki stan robstva. S početkom kršanstva ji je napočila nova, lepša doba. Saj nas ta vera uči, da smo pred Bogom vsi jednaki. Toda potrebovalo je stoletij, da se je to vkoreninilo. Šele v tem stoletju je prišlo v splošno veljavo v Evropi: Jednaka svoboda za vse.

V novejšem času težijo pa nekatere doseči: Obrazovanje za vse — torej tudi

za ženske. Mnoge pa skušajo celo doseči, da bi bilo tudi pravo za vse jednako.

Žensko vprašanje je že več let predmet razmišljanju in zanimanju olikanega sveta. Isto ima veliko privrženecv, še več pa nasprotnikov. „Nasveti John St. Millovih o ženski emancipaciji“, meni Franja Robidovčeva v Zvonu l. 1884., „so čisto smešni in nepraktični nazori, širitelji pa slaboumnosti in laskavi“. Vse drugače pišejo mnogi ruski in drugi pisatelji.